

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นกระบวนการที่ทำให้โลกกลายมาเป็นหนึ่งเดียว กระบวนการนี้เริ่มมาหลายศตวรรษแล้ว แต่มาปรากฏจริงจิงในยุคสมัยนี้ ในอดีตไม่เคยมีสงครามโลก จนกระทั่งสงครามโลกครั้งที่ 1 คริสตศตวรรษที่ 1914 - 1981 และตามด้วยสงครามโลกครั้งที่ 2 คริสตศตวรรษที่ 1939 - 1945 ที่กล่าวว่าเป็นสงครามโลก เพราะทุกประเทศ หรือเกือบทุกประเทศในโลกได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่วนได้ส่วนเสียในสงคราม การที่เกือบทุกประเทศในโลกต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงครามดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าโลกเริ่มมีความเชื่อมโยงกันทางด้านภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจ โลกเริ่มเชื่อมโยงเป็นระบบเดียวกัน โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลา 50 ปี หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ความเป็นโลกาภิวัตน์ ปรากฏชัดเจนมากยิ่งขึ้น การปฏิวัติด้านสื่อสารคมนาคม การพัฒนาระบบเก็บข้อมูลด้านสมองกลที่เรียกว่าคอมพิวเตอร์ การใช้ระบบดาวเทียมเพื่อการสื่อสารเทคโนโลยีใหม่ ๆ เหล่านี้ ซึ่งจะวิวัฒนาการไปอีกไกล จะทำให้โลกเราสื่อสารกันได้รวดเร็วจนกระทั่งเหมือนว่าเราอยู่ในบ้านเดียวกัน (วิชัย ตันศิริ , 2538)

คุณลักษณะที่สำคัญของโลกาภิวัตน์ดังกล่าว ส่งผลให้โลกในปลายศตวรรษที่ 20 มีการเปลี่ยนแปลง " ทั้งโลก " (Global) ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม (Alvin Toffler อ้างถึงในสุภัฏญา ตีระวนิช , 2535) โดยเฉพาะในปลายคริสตศตวรรษ 1989 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศสหภาพโซเวียต (อดีต) และการรวมตัวกันของประเทศเยอรมันตะวันตกและเยอรมันตะวันออก ทำให้กระแสการแบ่งโลกเป็น 2 ค่าย และความแตกต่างทางอุดมการณ์ลัทธิการเมืองแต่ละประเทศ หันมามุ่งพัฒนายกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ ทำให้โลกมีความเป็นหนึ่งเดียวมากกว่าในอดีต ระบบระเบียบสังคมได้ถูกจัดวางใหม่ (ไชยา ลิมวิไล , 2535) ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และประกอบกับเกิดจากการพัฒนาการทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เกี่ยวกับระบบข้อมูลข่าวสาร ทำให้การติดต่อสื่อสาร สามารถทำได้อย่างรวดเร็ว กระจายถึงผู้คนทั่วไปแทบทุกมุมโลก ได้พร้อมกันอย่างกว้างขวาง (สิปปนนท์ เกตุทัต , 2538) ซึ่งกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้โลกเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวนี้ เรียกว่าโลกาภิวัตน์ (Globalization) (วิชัย ตันศิริ , 2538)

สนธิ ลิ้มทองกุล (2537) กล่าวถึงความหมายของโลกาภิวัตน์ ว่า " เป็นกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดลักษณะของโลกที่ไร้พรมแดน อันเนื่องมาจากการปฏิวัติทางด้านโทรคมนาคมที่ย่อโลกให้แคบลงกว่าเดิม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างมหากาล " ในปัจจุบันการเปลี่ยนของสังคมโลก นับวันจะทวีคูณอย่างไม่สิ้นสุด การเปลี่ยนแปลงนี้มีผลกระทบต่อสภาพสังคม โดยก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่สลับซับซ้อนมากขึ้นและปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาในการปรับตัวของมนุษย์ ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมให้มีความสุข (แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และวัฒนธรรม , 2533) ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้โลกปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็ว ด้วยอิทธิพลของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ ด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีเครือข่ายโยงใยไปทั่วโลก เช่น ทางด่วนข่าวสารข้อมูล (Information Superhighway) รวมทั้งระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า " อินเทอร์เน็ต " (Internet) ทำให้สังคมเป็นสังคมแห่งข่าวสารข้อมูล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2539)

ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้ทันต่อสถานการณ์ เพื่อสร้างศักยภาพให้สามารถดำรงอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี การปรับเปลี่ยนสภาพไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลทำให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ที่เห็นได้ชัด คือวิถีชีวิตของคนในสังคมที่ต้องปรับเปลี่ยนจากความเป็นอยู่ในสังคมเกษตรกรรม มาเป็นสังคมแบบอุตสาหกรรม หรือสังคมสารสนเทศ ตลอดทั้งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการอย่างไม่หยุดยั้ง ทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างรวดเร็ว ดังนั้นการพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ เช่น รู้จักใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ เห็นความสำคัญและประโยชน์ในวิทยาการสมัยใหม่ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รู้วิธีแสวงหาคำความรู้ด้วยตนเองในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ว่าจะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร และสังคมแห่งการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่ง (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 , 2539) ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในปัจจุบันจะต้องดำเนินการเรียนการสอน ให้ได้ผลตรงกับความมุ่งหมายของกรมสามัญศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนานักเรียนไปสู่ความเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพในกระแสโลกาภิวัตน์ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา , 2530) ซึ่งจะส่งผลให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ รู้เท่าทันโลก แข่งขันและร่วมมือเป็น มีสมรรถภาพ โดยเฉพาะครูต้องจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533) ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย อันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีและสารสนเทศ (สาวัญย์ วิทยาคุณกุล , 2533) นอกจากนั้นแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8

(พ.ศ. 2540 - 2544) ยังเน้นกระแสโลกาภิวัตน์ที่หลังไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศอย่างมีศักยภาพ ด้วยการพัฒนาตนเอง และคุณภาพของคน โดยเห็นว่าคนเป็นทั้งเหตุปัจจัย และผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2539)

การจัดการศึกษา จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณสมบัติของพลเมืองให้เป็นคนที่มีศักยภาพ และมีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของพลเมืองในชาติเป็นสำคัญ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงต้องมีการกำหนดคุณภาพ และสมรรถภาพ ให้สอดคล้องกัน ซึ่งหลักสูตรมัธยมศึกษาปี 2533 ได้กำหนดสมรรถภาพของมนุษย์ไว้ 3 ประการ คือ

1. คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณอย่างเป็นระบบ
2. วางแผนอย่างมียุทธศาสตร์
3. ปรับได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์ การจัดการศึกษาของไทยต้องทันสมัยตอบสนองความต้องการของสังคม และเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเตรียมคนให้มุ่งก้าวมัน รู้ทันโลก จำเป็นอย่างยิ่งต้องพัฒนาคนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2539) ครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ผลการเรียนรู้ของนักเรียนขึ้นอยู่กับ คุณภาพและสมรรถภาพของครู (UNESCO , 1965) เนื่องจากครูเป็นผู้พัฒนาองค์ประกอบอื่น และยังเป็นผู้ปฏิสัมพันธ์กับเด็กโดยตรง หลักสูตรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ขึ้นกับครูผู้สอนหากครูไม่ร่วมมือ ไม่นำหลักสูตรไปปรับใช้ให้เหมาะสมแล้ว หลักสูตรที่เขียนไว้ก็จะเป็นจริง (อัสตร มีสิงห์ , 2534)

ในโลกปัจจุบันและอนาคต บทบาทและสมรรถภาพของครู ต้องเปลี่ยนไป ดังที่ อมรวิษณุ นาคทรรพ (2540) กล่าวถึงครูในอนาคต ว่าต้องมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นนักเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าถึงแหล่งความรู้ใหม่ ๆ ในปัจจุบัน ซึ่งต้องอาศัยเทคโนโลยีทั้งสิ้น
2. ต้องเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ อันเป็นภาษาสากลที่จะช่วยถอดรหัสความรู้ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งปวงไม่ว่าจะเป็น "อินเทอร์เน็ต" "มัลติมีเดีย" หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์อื่น ๆ
3. ต้องเป็นนักจิตวิทยาการเรียนรู้ชั้นเลิศ ที่สามารถพัฒนาเด็ก ให้ก้าวทันความรู้และปรับตัวกับชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ได้

วิจัย ตรีสะอ้าน (2539) ได้กล่าวถึงบทบาทและสมรรถภาพของครู ในกระแสโลกาภิวัตน์ มีลักษณะดังนี้

1. มีทักษะทางด้านภาษา
2. มีทักษะทางด้านเทคโนโลยีพื้นฐาน

โดยเฉพาะสมรรถภาพของครูสังคมนตรีศึกษา ต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่ง นายถย ปิณฑานนท์ (มปป) ได้กล่าวว่า ครูสังคมนตรีศึกษาจำเป็นต้องมีชุดกว้างไกล มีทักษะมุมมองที่หลากหลาย เปลี่ยนบทบาทการสอน ต้องมีความสามารถในการประเมิน และคัดเลือกสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ต้องสอนทักษะการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ให้ผู้เรียนสามารถค้นหาความรู้ด้วยตนเอง สอนให้ผู้เรียนสามารถนำเสนอข้อมูลออกมาในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนั้นในการประชุมของสมาคม NCSS (1989) ได้กล่าวว่าครูสังคมนตรีศึกษาเองจะต้องมีทักษะ และความรู้ที่จะสอนนักเรียน และทักษะดังกล่าวต้องเป็นทักษะที่ครูต้องมีด้วยได้แก่

1. ทักษะการแสวงหาความรู้ ประกอบด้วยความสามารถในการอ่าน การศึกษา ค้นคว้า และการใช้แหล่งข้อมูล แหล่งอ้างอิงต่าง ๆ รวมทั้งความสามารถในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์
2. ทักษะการจัดระบบและการใช้ข้อมูล ประกอบด้วยความสามารถในการคิดตัดสินใจ และใช้สติปัญญาขั้นสูง
3. ทักษะการสร้างความสัมพันธ์อันดี และการมีส่วนร่วมในสังคม ประกอบด้วยความสามารถส่วนตน ที่จะเอื้อต่อการสร้างสัมพันธ์ภาพ การปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและสังคม

คาร์ลิสัน (Callison, 1989) ได้กล่าวว่า ครูสังคมนตรีศึกษาในยุคข้อมูลข่าวสาร ควรมีสมรรถภาพในการสอน ดังนี้

1. การสอนที่เน้นการสืบค้นความรู้ด้วยตนเอง
2. การสอนที่เน้นการใช้แหล่งความรู้
3. การสอนที่เน้นการคิดวิจารณ์
4. การสอนที่เน้นการใช้สื่อทัศนูปกรณ์
5. การสอนที่เน้นการใช้ภาษา

กล่าวได้ว่า สมรรถภาพของครูสังคมนตรีศึกษา ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สามารถพัฒนาให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูสังคมนตรีจึงต้องปรับปรุงสมรรถภาพของตนเองให้ทันต่อความ

เปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ โดยเฉพาะสมรรถภาพในด้านความรู้ สมรรถภาพในด้านคุณลักษณะ และสมรรถภาพในด้านทักษะการปฏิบัติ

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูสังคมศึกษา จึงตระหนักถึงความจำเป็นอย่างยิ่ง ของครูสังคมศึกษา ในการพัฒนาสมรรถภาพของครูสังคมศึกษา ซึ่งเป็นผู้มีความรับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาคุณภาพของ คนให้เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม คิดเป็นทำเป็น รู้จักแสวงหาความรู้ และรู้จักนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการแก้ปัญหา และตอบสนองความต้องการในการดำเนินชีวิต ให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อเป็นการเตรียม และนำคนให้ก้าวสู่สังคมยุคใหม่ อย่างมั่นคงและรู้ทันโลก ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวคิดจากนักการศึกษาทาง สังคมศึกษาและครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ ในการเสริมสมรรถภาพของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่นักเรียนต้องเรียนรู้ ในกระแสโลกาภิวัตน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจสมรรถภาพที่มีของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในยุคโลกาภิวัตน์ ตามความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา ในด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะ และด้านทักษะการปฏิบัติ
2. เพื่อศึกษาความต้องการในการเสริมสมรรถภาพของครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ในด้านความรู้ ด้านคุณลักษณะ และด้านทักษะการปฏิบัติ
3. เพื่อศึกษาความต้องการในการเสริมสมรรถภาพของครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ที่มีประสบการณ์ทางการสอนต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา ความคิดเห็นที่มีความต้องการเสริมสร้างสมรรถภาพ ของครู สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ในยุคโลกาภิวัตน์ ในด้าน
  1. ด้านความรู้
  2. ด้านคุณลักษณะ
  3. ด้านทักษะการปฏิบัติ

ข้อตกลงเบื้องต้น

การตอบแบบสอบถามของครูสังคมศึกษา ถือว่าเป็นการตอบตามความเป็นจริง และเชื่อถือได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สมรรถภาพของครูสังคมศึกษา หมายถึง ความรู้ คุณลักษณะ และทักษะการปฏิบัติของครูสังคมศึกษา ที่จะเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่ และการพัฒนาการเรียนรู้อันผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และร่างกาย ดังนี้

ความรู้ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ ด้านวิชาชีพ และความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

คุณลักษณะ หมายถึง ลักษณะของครูที่แสดงออก ทางด้านความเป็นประชาธิปไตย ด้านความเป็นผู้นำ ความเป็นนักคิดวิเคราะห์ และความมีมนุษยสัมพันธ์ ที่จะเสริมสร้างการปฏิบัติงานด้านวิชาชีพของครูสังคมศึกษา

ทักษะการปฏิบัติ หมายถึง ความสามารถในการแสวงหาความรู้ เทคนิคในการตัดสินใจ และแก้ปัญหา ความสามารถในเชิงวิชาชีพของครูสังคมศึกษา

โลกาภิวัตน์ หมายถึง กระแสของการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้โลกเป็นหนึ่งเดียว ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 1989 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในโลก เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี มีผลทำให้ทุกประเทศมีความเชื่อมโยง และส่งผลกระทบต่อถึงกันในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งของประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในโลกเนื่องจากความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ

ครูสังคมศึกษา หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอนสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและหรือมัธยมศึกษาตอนปลาย

ครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนน้อย หมายถึง ผู้ที่สอนสังคมศึกษา จํากว่า 5 ปี

ครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนปานกลาง หมายถึง ผู้ที่สอนสังคมศึกษา ตั้งแต่

5 - 10 ปี

ครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์สอนสูง หมายถึง ผู้ที่สอนสังคมศึกษามากกว่า 10 ปี

ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานอันจะนำไปใช้เป็นแนวทาง ในการเสริมสร้างสมรรถภาพ ของครูสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา
2. เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการพิจารณาและกำหนดแนวทางปรับปรุง พัฒนาการบริหาร การฝึกอบรม การนิเทศ ในการตัดสินใจเพิ่มพูนความรู้ หรืองานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเรียน การสอน สังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทาง แก่สถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่ผลิตครูสังคมศึกษา และสถาบันที่มีหน้าที่ผลิตบุคลากรหรือฝึกอบรม
4. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้วิจัย หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย